

Het was Somer ten voeten uit: opvliegend en doorslaand.¹

Jan Marginus Somer was in 1899 in Assen geboren. Hij doorliep er een driejarige hbs en volgde nadien de opleiding voor beroepsofficier te Alkmaar en Breda. In 1921 verliet hij de Koninklijke Militaire Academie. Hij bouwde zijn militaire loopbaan in Nederlands-Indië op als officier van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger en maakte zich de autoritaire denkbeelden welke de Knil-officieren over het algemeen aanhingen, gemakkelijk eigen. Een nieuwe impuls in die richting kreeg hij van '30 af toen hij, na in '28 gerepatriëerd te zijn teneinde aan de KMA leraar te worden in de Maleise Land- en Volkenkunde, vier jaar ging studeren aan de Indologische faculteit te Utrecht (de 'olie-faculteit'); hij kwam er sterk onder invloed van de hoogleraar F. C. Gerretson, bij wie hij in '34 promoveerde over een onderwerp uit de geschiedenis van Nederlands-Indië. Een jaar later, in '35, liet hij er een tweede publikatie op volgen: *Vestiging, doorvoering en consolidatie van het Nederlands gezag in Nederlands-Indië*. Hij bleef aan de KMA verbonden (hij was een goed docent), maar werd in '39 bij de geheime dienstafdeling van de Generale Staf geplaatst, GS III. In het midden van de jaren '30 was hij niet vrij geweest van bewondering voor Hitler en het Derde Rijk – met die bewondering was het, zo al niet eerder, in elk geval op de rode mei '40 gedaan. Hij begaf zich spoedig in het illegale werk, kreeg een functie in de OD en maakte zich, gelijk reeds vermeld, vooral verdienstelijk op de spionage-sector. In maart '42 moest hij vluchten. Hij was toen al geruime tijd gehuwd, maar zijn huwelijk was slecht.

Dat laatste kan slechts bevorderd hebben dat hij, toen hij van Suriname uit New York bereikt had, daar de bloemetjes buiten zette op een wijze die zoveel aanstoot wekte dat Zimmerman, voorzitter van de *Netherlands Purchasing Commission*, het departement van koloniën in Londen waarschuwde. Die waarschuwing werd niet aan de koningin doorgegeven; op haar maakte Somer, zoals hij al eerder op prins Bernhard gedaan had, een uitnemende indruk, niet alleen door de energie die hij uitstraalde, maar ook op grond van zijn verzetswerk in bezet Nederland en niet in de laatste plaats doordat hij haar als eerste vertelde dat er tijdens de Meidagen niet veel gedeugd zou hebben van het Algemeen Hoofdkwartier: luitenant-kolonel

¹ Waar de 'keet' over ging, zullen wij in deel 10 in zijn samenhang uiteenzetten. Het kwam er op neer dat Somer in een telegram waarin de koningin de Grote Adviescommissie van de Illegaliteit verzocht een delegatie naar Londen te sturen, eigenmachtig ingegrepen had door die delegatie tot vijf personen te beperken. Toen die delegatie na maanden nog niet was komen opdagen (zij is nooit in Londen verschenen), meende de koningin dat dat kwam doordat Somer de omvang beperkt had.